

Zasedání Odborné skupiny pro podporu osob s omezenou schopností právně jednat

Datum: 07.06.2022

Poradu řídila: Camille Latimier (SPMP ČR)

Přítomni: JUDr. Štefan Čulík (MPSV), Mgr. Blanka Espinoza (ÚV ČR), Mgr. Jakub Geier (MV), JUDr. Pavel Kotrady (Okresní soud ve Vsetíně), JUDr. Pavel Ptáčník (ÚV ČR), Mgr. Aneta Redlichová (MSP), Mgr. Jan Strnad (Rytmus – od klienta k občanovi, z.ú.), Mgr. Jana Šamánková, LL.M. (SPMP ČR), JUDr. Renáta Šínová, Ph.D. (UPOL), Bc. Mgr. Zbyněk Vočka (Olomoucký kraj)

Přítomných bylo 9 ze 13 členů.

Program jednání:

- 1) Úvodní informace
- 2) Aktuální témata v oblasti podpory osob s omezenou schopností právně jednat
- 3) Kroky k zajištění plnění opatření 6.2.1 Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025
 - distribuce letáku o řízení o svéprávnosti
 - tvorba dalších letáků – návrh postupu
- 4) Prezentace materiálu pro MSp, diskuze a návrhy k jeho doplnění, včetně:
 - možností úprav vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy
 - možností využití dobré praxe rakouského modelu (šetření potřeby podpory a návrh nástroje)
- 5) Stanovení dalších kroků, úkolů a termínu dalšího zasedání

1. bod - Úvodní informace

Jednání zahájila předsedkyně Odborné skupiny Camille Latimier, která členky a členy přivítala a krátce přítomné seznámila s programem jednání.

2. bod - Aktuální témata v oblasti podpory osob s omezenou schopností právně jednat

Ing. Jakub Geier a Mgr. Tereza Štancerová z Ministerstva vnitra představili údaje získané v rámci financování veřejného opatrovnictví. Ministerstvo vnitra pro stanovení příspěvku za výkon veřejné správy sbírá prostřednictvím dotazníkového šetření také údaje o počtu opatrovanců.

Paušální platba za jednoho opatrovníka je součástí příspěvku na výkon státní správy již od roku 2017 a její výše je kontinuálně navyšována. Od roku 2020 činí výše příspěvku 30 500 Kč na jednoho opatrovance za rok.

Do statistiky se promítají data z období pandemie, kdy došlo ke stagnaci ve vývoji počtu opatrovanců, nyní se jejich nárůst opět obnovil a kopíruje předchozí trendy. Je však patrný značný rozdíl v jednotlivých krajích, např. v Ústeckém a Moravskoslezském kraji jsou přírůstky největší, v kraji Vysočina a v Olomouckém kraji se jejich počet naopak snižuje.

V České republice v roce 2022 vykonává veřejné opatrovnictví 1405 obcí (1366 v roce 2021). Počet opatrovanců je nerovnoměrný, přičemž 1283 obcí má 1-3 opatrovance, vysoký počet mají především velká města – Ostrava (467), Brno (270) a obce, kde je umístěn např. domov se zvláštním režimem, např. Vejprty (161).

Novinkou je umožnění zařazení veřejných opatrovníků jak do stávající 9., tak i do 10. platové třídy. Dále bude diskutováno, zda neumožnit i zařazení do 11. platové třídy.

V rámci diskuze vyvstala otázka, z jakých důvodů dochází k nárůstu počtu opatrovanců. Vzhledem k tomu, že tato skutečnost může být ovlivněna mnoha faktory, by bylo vhodné získat přesná data.

Štefan Čulík: Jedná se zejména o důsledek zvyšujícího se věku populace, kdy počet lidí v seniorském věku narůstá. Tento vývoj je možné vysledovat i v rámci nárůstu počtu klientů pobytových zařízení sociálních služeb, především domovů se zvláštním režimem.

Pavel Ptáčník: Informoval o meziresortním připomínkovém řízení k návrhu zákona o správě voleb, na rozdíl od verze z roku 2019 v tomto návrhu již není obsaženo odstranění překážky ve výkonu aktivního volebního práva, a požádal členy skupiny o zaslání podkladů a připomínek k tomuto návrhu.

Zbyněk Vočka: Důvodová zpráva k návrhu uvádí analýzu, která je však jednostranná a nevypořádává se s opačnými argumenty, např. se stanoviskem Benátské komise či Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením.

Pavel Kotrady: Informoval v této souvislosti o stanovisku Nejvyššího soudu, které se zabývá čl. 29 Úmluvy. Dále dodal, že Justiční akademie pořádá řadu akcí s tématem opatrovnictví, konají se také jednání se zástupci zainteresovaných resortů.

3. bod - Kroky k zajištění plnění opatření 6.2.1 Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025

- **distribuce letáku o řízení o svéprávnosti**

Na základě výsledků minulého jednání a po připomínkování v rámci Odborné skupiny byly do materiálu doplněny informace o odvolání a leták je tedy téměř hotový.

Dále byly diskutovány nejvhodnější možnosti jeho distribuce tak, aby byl leták šířen nejen mezi účastníky řízení, ale aby jeho adresáty byly i soudy.

Aneta Redlichová: Nejjednodušším způsobem by bylo zveřejnění materiálu na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti. Leták však předtím musí odsouhlasit vedení ministerstva. Poté by bylo možné prostřednictvím dopisu ředitele nebo náměstka informovat soudy a soudce, s tím, že je možné tento materiál využít.

Z navazující diskuze vyplynulo, že leták by bylo možné šířit také např. prostřednictvím Justiční akademie, Spolku rodinných a opatrovnických soudců či Unie rodinných advokátů. Bylo by také vhodné, aby účastníci řízení leták obdrželi ještě před řízením, soud by jej mohl posílat poštou spolu s první obsílkou.

- **tvorba dalších letáků – návrh postupu**

Bod bude zařazen na další zasedání.

4. bod – Presentace materiálu pro MSp, diskuze a návrhy k jeho doplnění, včetně:

- **možností úprav vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy**
- **možností využití dobré praxe rakouského modelu (šetření potřeby podpory a návrh nástroje)**

K diskusi byla předložena pracovní verze materiálu, jehož účelem je poukázat na problémy v oblasti opatrovnictví. Výsledkem by mělo být vyhotovení podnětu, jehož obsahem by byl popis systémových problémů a návrhy jejich řešení (včetně souvisejících skutečností, např. implementace Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, informace o statistikách a trendech ve vývoji (využívání alternativ), právní nejistota v řízení či otázka gesce).

V rámci obecné diskuze byla zdůrazněna potřeba přijetí samostatného zákona, který by upravil svéprávnost i podpůrná opatření. Je také potřeba vyjasnit, jaké kroky budou následovat po jeho případném přijetí. Další možností je řešit právní úpravu prostřednictvím složeného zákona.

Do materiálu by také bylo vhodné uvést data vyplývající ze statistik MV a podnět zaslat na vědomí i MV a MPSV.

Dále probíhala diskuze k *Okruhu 1: Podpora osob s omezenou schopností právně jednat: systémové nedostatky a jejich řešení:*

Činnost 1: poradenství, doprovázení a vzdělávání podpůrců

K první činnosti proběhla diskuze týkající se identifikace potřeby vzdělávání a jeho organizace. Ze strany podpůrců z praxe soudu takováto poptávka spíše nevyplývá, ze strany SPMP by ale bylo možné poptávku lépe zdokumentovat. Ze zkušeností se na soud lidé obrací spíše s konkrétními dotazy.

Je zájmem státu, který přenáší na podpůrce jistou míru odpovědnosti, aby jim vytvořil vhodné podmínky a zázemí pro řádný výkon funkce.

Vzdělávání je povinné pouze pro veřejné opatrovníky. Školení pro soukromé opatrovníky by naproti tomu muselo být dobrovolné, jelikož není možné a reálné ukládat soukromým opatrovníkům další povinnosti. Problematické by mohlo být i financování neziskových organizací, které by vzdělávání mohly zajišťovat. V Německu je zavedeno povinné vzdělávání neziskových organizací, které kurzy pořádají a které tvoří širokou síť se zaměřením na různé cílové skupiny.

Je možné nalézt paralelu také se vzděláváním pěstounů, které zajišťují doprovodné organizace nebo obce. Na krajích jsou také pro zájemce o pěstounskou péči pořádána speciální školení.

Roli by v oblasti vzdělávání soukromých opatrovníků mohli sehrát také sociální pracovníci na soudech, kteří by mohli odkázat dotazujícího na neziskovou organizaci, případně poskytnout informační brožuru.

Z diskuze vyplynul závěr, že by vzdělávání mohla zajišťovat státem podporovaná a metodicky vedená síť pomáhajících organizací podle modelu pěstounské péče.

Činnost 2: Dokazování potřeby podpory

V úvodu druhé činnosti je popsán problém týkající se znaleckých posudků. Obecně je možné konstatovat, že chybí metodika, jakým způsobem potřebu podpory hodnotit a jaký subjekt by měl toto hodnocení provádět.

V rámci navazující diskuze bylo konstatováno, že Nejvyšší soud v obecné rovině opouští znalecký posudek jako hlavní zdroj dokazování, nabývá tak na významu sociální šetření. Posudek je však pro řízení o svéprávnosti zákonem stanoven jako povinný důkazní prostředek, je vždy nezbytné určit, zda posuzovaná osoba trpí poruchou, která není jen přechodná. Pokud by však byla tato zákonná povinnost zmírněna, pak lze předpokládat, že se soudy budou klonit k mírnějším opatřením.

Klíčovými informacemi pro posouzení potřeby podpory disponují sociální pracovníci, kteří s lidmi přímo pracují. Pokud by byl na každém soudu sociální pracovník, mohl by sociální šetření provádět on (kromě výkonu dalších agend). Výhodou by bylo, že by měl důvěru soudu a vnitřní dohled soudu.

Činnost 3: schvalování podpůrného nástroje

V rámci diskuze ke třetí činnosti bylo jako jeden z možných způsobů schvalování podpůrného nástroje navrženo jeho schválení vyšším soudním úředníkem příslušného soudu v případě návrhu na schválení smlouvy o nápomoci (§ 45 a násl. OZ), návrhu na ustanovení zástupce členem domácnosti (§ 49 a násl. OZ) a návrhu na ustanovení opatrovníka, který podá sám opatrovanec (§469 OZ).

Další navrhovanou možností bylo schválení takové listiny prostřednictvím notářského zápisu, notář však pouze stvrzuje pravost listiny a neposuzuje její obsah. Toto řešení by také bylo velice nákladné.

V souvislosti s vydáváním listiny opatrovníka a jejím obsahem byl ve vztahu k dalším obdobným listinám na minulém zasedání stanoven Ministerstvu spravedlnosti úkol poskytnout informace o možnostech úpravy Vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy.

Aneta Redlichová (MSP): VKŘ zřejmě není možné upravit, pokud tato povinnost není stanovena v právním předpise (tj. není uvedeno, že by soud měl takovou listinu vydávat). Řešením by mohlo být zakotvení povinnosti jejich vydávání v jednacím řádu.

5. bod – Stanovení dalších kroků, úkolů a termínu dalšího zasedání

Úkoly:

Camille Latimier a Jana Šamánková: Doplnit podnět a přílohu na základě proběhlé diskuze.

Termín: přelom července/srpna

Materiál, který byl projednáván v rámci 4. bodu jednání, bude doplněn, během července a srpna bude rozeslán členkám a členům Odborné skupiny k připomínkám, poté bude revidován a předložen na další zasedání Odborné skupiny. Dále bude předložen k projednání na Vládním výboru pro osoby se zdravotním postižením.

Termín dalšího zasedání byl stanoven na 20. září 2022 od 10 do 13 hodin.

V Praze dne 07.06.2022

Zapsala: Blanka Espinoza
sekretariát VVOZP

Schválila: Camille Latimier
předsedkyně Odborné skupiny